

Prof. univ. dr. Alexandru Boroș
Lector univ. dr. Gina Negruț

Drept procesual penal

Ediția a 2-a, revizuită și actualizată

Editura
Hamangiu
2020

Cuprins

PARTEA I. PARTEA GENERALĂ	1
CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE CU PRIVIRE LA DREPTUL PROCESUAL PENAL	1
<i>Secțiunea 1. Ordinea de drept și procesul penal</i>	1
§1. Concept	1
§2. Elementele caracteristice ale procesului penal	2
2.1. Trăsături	2
2.2. Scopul procesului penal	4
2.3. Rolul educativ al procesului penal	4
§3. Fazele procesului penal	4
3.1. Noțiunea de fază a procesului penal	4
3.2. Faza de urmărire penală	5
3.3. Camera preliminară	6
3.4. Faza judecătii	6
3.5. Punerea în executare a hotărârilor penale	7
§4. Forme de realizare a procesului penal	7
<i>Secțiunea a 2-a. Dreptul procesual penal</i>	8
§1. Noțiune	8
§2. Autonomia dreptului procesual penal	9
§3. Obiectul și sarcinile dreptului procesual penal	10
§4. Conținutul dreptului procesual penal	10
§5. Legăturile dreptului procesual penal cu alte ramuri ale dreptului	11
5.1. Dreptul procesual penal și dreptul constituțional	11
5.2. Dreptul procesual penal și dreptul penal	11
5.3. Dreptul procesual penal și dreptul procesual civil	12
5.4. Dreptul procesual penal și dreptul civil	12
5.5. Dreptul procesual penal și dreptul familiei	12
5.6. Dreptul procesual penal și dreptul administrativ	12
5.7. Dreptul procesual penal și criminalistica	13
5.8. Dreptul procesual penal și medicina legală	13
5.9. Dreptul procesual penal și psihiatria judiciară	13
5.10. Dreptul procesual penal și psihologia judiciară	14
<i>Secțiunea a 3-a. Știința dreptului procesual penal</i>	14
§1. Noțiunea și obiectul științei dreptului procesual penal	14
§2. Metodele științei dreptului procesual penal	14
§3. Părțile științei dreptului procesual penal	15
§4. Sarcinile științei dreptului procesual penal	15
<i>Secțiunea a 4-a. Izvoarele dreptului procesual penal</i>	15
§1. Noțiunea de izvor de drept procesual penal	15
§2. Constituția	16
§3. Codul de procedură penală	16
§4. Codul de procedură civilă	19

§5. Codul civil _____	19
§6. Codul penal _____	19
§7. Alte acte normative _____	20
§8. Unele convenții internaționale _____	20
<i>Secțiunea a 5-a. Normele dreptului procesual penal _____</i>	<i>21</i>
§1. Considerații generale _____	21
§2. Structura normei de drept procesual penal _____	21
§3. Categorii de norme de drept procesual penal _____	22
§4. Interpretarea normelor juridice procesuale penale _____	23
4.1. Considerații generale _____	23
4.2. Formele sau felurile interpretării _____	23
4.3. Metodele de interpretare _____	24
<i>Secțiunea a 6-a. Aplicarea în spațiu și în timp a legii procesuale penale _____</i>	<i>25</i>
§1. Considerații generale _____	25
§2. Aplicarea în spațiu a legii procesuale penale _____	25
§3. Aplicarea în timp a legii procesuale penale _____	28
<i>Secțiunea a 7-a. Faptele și raporturile juridice procesuale penale _____</i>	<i>29</i>
§1. Noțiunea și clasificarea faptelor juridice procesuale penale _____	29
§2. Raportul juridic procesual penal _____	30
2.1. Noțiune _____	30
2.2. Structura raportului juridic procesual penal _____	30
2.3. Trăsăturile raporturilor juridice procesuale penale _____	31
§3. Garanțiile procesuale _____	32

CAPITOLUL AL II-LEA. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE

CARE STAU LA BAZA PROCESULUI PENAL ROMÂN _____	34
<i>Secțiunea 1. Noțiunea și sistemul principiilor fundamentale _____</i>	<i>34</i>
§1. Noțiune _____	34
§2. Sistemul principiilor fundamentale _____	34
<i>Secțiunea a 2-a. Analiza principiilor fundamentale ale procesului penal român _____</i>	<i>35</i>
§1. Principiul legalității procesului penal _____	35
§2. Principiul separării funcțiilor judiciare _____	36
§3. Principiul prezumției de nevinovăție în procesul penal _____	37
§4. Principiul aflării adevărului _____	38
§5. <i>Ne bis in idem</i> _____	40
§6. Principiul obligativității punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale _____	41
§7. Caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal _____	43
§8. Principiul garantării dreptului la libertate și siguranță _____	45
§9. Principiul garantării dreptului la apărare _____	46
§10. Principiul respectării demnității umane și a vieții private _____	48
10.1. Respectarea demnității umane _____	48
10.2. Respectarea vieții private _____	49
§11. Principiul desfășurării procesului penal în limba română _____	50

CAPITOLUL AL III-LEA. ACȚIUNEA PENALĂ ȘI ACȚIUNEA CIVILĂ	
ÎN PROCESUL PENAL	52
<i>Secțiunea 1. Considerații generale privind acțiunea în justiție</i>	52
§1. Noțiune	52
§2. Dreptul la acțiune și cererea în justiție	53
§3. Factorii acțiunii în justiție	53
<i>Secțiunea a 2-a. Acțiunea penală</i>	54
§1. Noțiune	54
§2. Obiect	54
§3. Subiecți	55
§4. Trăsături	55
4.1. Acțiunea penală aparține statului (este publică)	55
4.2. Acțiunea penală este obligatorie	56
4.3. Acțiunea penală este indisponibilă (irevocabilă)	56
4.4. Acțiunea penală este indivizibilă	56
4.5. Acțiunea penală este individuală	57
§5. Momentele desfășurării acțiunii penale	57
5.1. Punerea în mișcare a acțiunii penale	57
5.2. Exercițarea acțiunii penale	59
5.3. Stingerea acțiunii penale	70
5.4. Continuarea procesului penal	71
<i>Secțiunea a 3-a. Acțiunea civilă</i>	72
§1. Noțiune	72
§2. Condițiile exercitării acțiunii civile în procesul penal	72
§3. Elementele acțiunii civile	73
3.1. Obiect	73
3.1.1. Repararea în natură a pagubei cauzate prin infracțiune	74
3.1.2. Repararea prejudiciului prin plata unei despăgubiri bănești	75
3.1.3. Repararea daunelor morale	75
3.1.4. Tranzacția, medierea și recunoașterea pretențiilor civile	76
3.2. Subiecți	76
§4. Trăsături	78
4.1. Acțiunea civilă este disponibilă	78
4.2. Acțiunea civilă este accesorie acțiunii penale	78
4.3. Acțiunea civilă nu este individuală	78
§5. Exercițarea acțiunii civile în procesul penal	79
5.1. Dreptul de opțiune al persoanei vătămate privind exercitărea acțiunii civile în procesul penal	79
5.2. Constituirea ca parte civilă	81
5.3. Exercițarea acțiunii civile din oficiu	82
5.4. Exercițarea acțiunii civile la instanța civilă	83
§6. Rezolvarea acțiunii civile în cadrul procesului penal	83
6.1. Instanța admite acțiunea civilă	83
6.2. Instanța respinge acțiunea civilă	84
6.3. Instanța nu soluționează acțiunea civilă	84
6.4. Disjungerea acțiunii civile	85
§7. Raportul dintre acțiunea penală și acțiunea civilă	86

CAPITOLUL AL IV-LEA. PARTICIPANȚII ÎN PROCESUL PENAL	87
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de „participanți” în procesul penal</i>	87
<i>Secțiunea a 2-a. Organele judiciare</i>	87
§1. Considerații generale	87
§2. Instanțele judecătorești	88
2.1. Noțiunea de instanță judecătorească și atribuțiile acesteia	88
2.2. Organizarea instanțelor judecătorești	89
2.2.1. Instanțele civile	90
2.2.2. Instanțele militare	91
2.2.3. Înalta Curte de Casație și Justiție	92
2.3. Conducerea instanțelor judecătorești	92
2.4. Compunerea completului de judecată	93
§3. Judecătorul de cameră preliminară și judecătorul de drepturi și libertăți	95
§4. Ministerul Public	96
4.1. Considerații generale	96
4.2. Principiile în conformitate cu care își desfășoară activitatea Ministerul Public	96
4.3. Organizarea și atribuțiile Ministerului Public	97
4.3.1. Organizarea Ministerului Public	97
4.3.2. Atribuțiile Ministerului Public	101
§5. Corpul magistraților	101
5.1. Admiterea în magistratură și formarea profesională inițială a judecătorilor și procurorilor	101
5.2. Incompatibilități și interdicții	102
5.3. Statutul judecătorilor	103
5.4. Statutul procurorilor	104
§6. Organele de cercetare penală	105
6.1. Organizarea și funcționarea organelor de cercetare penală	105
6.2. Organele de cercetare penală ale poliției judiciare	105
6.3. Organele de cercetare penală speciale	107
6.4. Atribuțiile organelor de cercetare penală în cadrul procesului penal	107
<i>Secțiunea a 3-a. Subiecții procesuali principali în procesul penal</i>	108
§1. Considerații generale	108
§2. Suspectul	109
2.1. Noțiunea de suspect în procesul penal	109
2.2. Momentul dobândirii calității de suspect	109
2.3. Drepturile și obligațiile suspectului	112
2.3.1. Drepturile suspectului	112
2.3.2. Obligațiile suspectului	113
2.4. Garantarea drepturilor suspectului	113
§3. Persoana vătămată	114
3.1. Noțiunea de persoană vătămată	115
3.2. Drepturile persoanei vătămate	116
3.3. Solidaritatea procesuală a persoanelor vătămate	117

<i>Secțiunea a 4-a. Părțile în procesul penal</i>	117
§1. Noțiunea de parte în procesul penal	117
§2. Inculpatul	118
2.1. Noțiunea de inculpat	118
2.2. Momentul dobândirii calității de inculpat	119
2.3. Drepturile și obligațiile inculpatului	120
2.3.1. Drepturile inculpatului	120
2.3.2. Obligațiile inculpatului	121
§3. Partea civilă	121
3.1. Noțiunea de parte civilă	121
3.2. Constituirea părții civile în procesul penal	122
3.3. Drepturile și obligațiile părții civile	123
3.3.1. Drepturile părții civile	123
3.3.2. Obligațiile părții civile	124
§4. Partea responsabilă civilmente	124
4.1. Noțiunea de parte responsabilă civilmente	124
4.2. Persoanele care pot avea calitatea de părți responsabile civilmente	125
4.3. Modalități de constituire ca parte responsabilă civilmente	127
4.4. Drepturile și obligațiile părții responsabile civilmente	128
4.4.1. Drepturile părții responsabile civilmente	128
4.4.2. Obligațiile părții responsabile civilmente	129
<i>Secțiunea a 5-a. Subiecții procesuali care pot înlocui părțile în procesul penal</i>	129
§1. Succesorii	129
§2. Reprezentanții	130
§3. Substituiții procesuali	132
<i>Secțiunea a 6-a. Avocatul – participant în procesul penal</i>	132
§1. Considerații generale privind exercitarea profesiei de avocat	132
§2. Participarea avocatului în procesul penal	134
§3. Asistența juridică	136
3.1. Asistența juridică a suspectului sau a inculpatului în procesul penal	136
3.2. Drepturile avocatului suspectului sau inculpatului	137
3.3. Asistența juridică a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente în procesul penal	138
3.4. Drepturile avocatului persoanei vătămate, al părții civile și al părții responsabile civilmente în procesul penal	139
§4. Reprezentarea	139
§5. Consultarea dosarului	141
§6. Îndatoririle avocaților	142

CAPITOLUL AL V-LEA. COMPETENȚA ÎN MATERIE PENALĂ

A ORGANELOR JUDICIARE	144
<i>Secțiunea 1. Noțiune și forme</i>	144
§1. Noțiune	144
§2. Formele competenței în materie penală	144
2.1. Formele fundamentale de competență	145
2.1.1. Competența funcțională (<i>ratione officii</i>)	145

2.1.2. Competența materială (<i>ratione materiae</i>) _____	145
2.1.3. Competența teritorială (<i>ratione loci</i>) _____	146
2.2. Formele subsidiare ale competenței _____	147
2.2.1. Competența personală (<i>ratione personae</i>) _____	147
2.2.2. Competența specială _____	149
Secțiunea a 2-a. Competența instanțelor judecătorești _____	149
§1. Considerații generale _____	149
§2. Competența judecătoriei _____	150
§3. Competența tribunalului _____	150
§4. Competența tribunalelor specializate _____	152
§5. Competența tribunalului militar _____	152
§6. Competența curții de apel _____	153
§7. Competența Curții Militare de Apel _____	154
§8. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție _____	155
§9. Competența judecătorului de drepturi și libertăți și a judecătorului de cameră preliminară _____	157
9.1. Competența judecătorului de drepturi și libertăți _____	157
9.2. Competența judecătorului de cameră preliminară _____	157
Secțiunea a 3-a. Competența organelor de urmărire penală _____	158
§1. Competența procurorului _____	158
§2. Competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare _____	159
§3. Competența organelor de cercetare penală speciale _____	160
§4. Competența unor organe care nu fac parte din sistemul organelor judiciare _____	160
4.1. Competența organelor de constatare potrivit art. 61 CPP _____	160
4.2. Competența comandanților de nave și aeronave potrivit art. 62 CPP _____	162
Secțiunea a 4-a. Probleme legate de competența în materie penală _____	162
§1. Prorogarea de competență _____	162
1.1. Considerații generale _____	162
1.2. Reunirea cauzelor _____	163
1.2.1. Considerații generale _____	163
1.2.2. Reunirea obligatorie a cauzelor _____	164
1.2.3. Reunirea facultativă a cauzelor _____	165
1.2.4. Procedura de reunire a cauzelor _____	165
1.3. Disjungerea _____	166
1.4. Alte situații privind prorogarea competenței _____	167
1.4.1. Competența în caz de schimbare a încadrării juridice _____	167
1.4.2. Competența în caz de schimbare a calificării faptei _____	167
1.4.3. Chestiunile prelabile _____	167
§2. Rezolvarea unor incidente de competență _____	168
2.1. Considerații generale privind incidentele de competență _____	168
2.2. Declinarea de competență _____	169
2.3. Conflictul de competență _____	170
2.4. Excepțiile de necompetență _____	171

§3. Incompatibilitatea, abținerea și recuzarea _____	171
3.1. Incompatibilitatea. Noțiuni _____	172
3.2. Incompatibilitatea judecătorului _____	172
3.3. Incompatibilitatea procurorului _____	173
3.4. Incompatibilitatea organelor de cercetare penală _____	174
3.5. Incompatibilitatea magistratului-asistent și a grefierului _____	174
3.6. Incompatibilitatea expertului și a specialistului care efectuează o constatare _____	175
3.7. Remediile procesuale ale incompatibilității _____	176
3.7.1. Abținerea _____	176
3.7.2. Recuzarea _____	176
3.7.3. Procedura de soluționare a cererii de abținere sau de recuzare a judecătorului _____	177
3.7.4. Procedura de soluționare a cererii de abținere sau de recuzare a magistratului-asistent _____	178
3.7.5. Procedura de soluționare a cererii de abținere sau de recuzare a grefierului _____	178
3.7.6. Procedura de soluționare a abținerii sau recuzării procurorului _____	179
3.7.7. Procedura de soluționare a abținerii sau recuzării organului de cercetare penală _____	179
3.7.8. Procedura de soluționare a abținerii sau recuzării expertului ori a specialistului care efectuează o constatare _____	180
§4. Strămutarea cauzelor penale _____	181
4.1. Noțiunea și temeiul strămutării _____	181
4.2. Procedura strămutării _____	181
§5. Desemnarea altei instanțe pentru judecarea cauzei _____	183

CAPITOLUL AL VI-LEA. PROBELE, MIJLOACELE DE PROBĂ

ȘI PROCEDEELE PROBATORII ÎN PROCESUL PENAL _____	185
<i>Secțiunea 1. Probele _____</i>	<i>185</i>
§1. Noțiunea și importanța probelor în procesul penal _____	185
1.1. Noțiune _____	185
1.2. Importanța probelor în procesul penal _____	185
§2. Clasificarea probelor _____	186
§3. Obiectul probațiunii _____	187
3.1. Noțiunea de obiect al probațiunii _____	187
3.2. Fapte și împrejurări care formează obiectul probațiunii _____	188
3.3. Fapte auxiliare, fapte similare și fapte negative _____	188
3.4. Fapte și împrejurări ce nu pot forma obiect al probațiunii _____	189
3.5. Fapte și împrejurări ce nu trebuie dovedite _____	189
§4. Cerințele probelor _____	190
§5. Sarcina probațiunii _____	192
§6. Administrarea probelor _____	193
6.1. Principiul loialității administrării probelor _____	194
6.2. Excluderea probelor _____	195
6.3. Aprecierea probelor _____	196

<i>Secțiunea a 2-a. Mijloacele de probă și procedeele probatorii</i>	197
§1. Noțiuni	197
§2. Libertatea mijloacelor de probă și importanța acestora	198
<i>Secțiunea a 3-a. Audierea persoanelor</i>	199
§1. Reguli generale în materia audierii persoanelor	199
1.1. Persoanele audiate	199
1.2. Folosirea interpreților	201
1.3. Reguli speciale privind ascultarea	201
§2. Declarațiile părților și ale subiecților procesuali principali	202
2.1. Declarațiile suspectului sau ale inculpatului	202
2.1.1. Noțiunea și importanța declarațiilor suspectului sau ale inculpatului	202
2.1.2. Procedura de obținere a declarațiilor suspectului sau inculpatului	203
2.1.2.1. Cunoașterea datelor suspectului sau inculpatului	204
2.1.2.2. Comunicarea de către organele judiciare a drepturilor și a obligațiilor suspectului sau inculpatului	205
2.1.2.3. Procedura de ascultare propriu-zisă a suspectului sau inculpatului	208
2.1.3. Consemnarea declarațiilor	209
2.1.4. Valoarea probatorie a declarațiilor suspectului sau inculpatului	210
2.2. Declarațiile persoanei vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente	211
2.2.1. Noțiunea și importanța declarațiilor persoanei vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente	211
2.2.2. Procedura de obținere a declarațiilor persoanei vătămate, părții civile și părții responsabile civilmente	212
2.2.2.1. Cunoașterea datelor persoanei vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente	212
2.2.2.2. Comunicarea de către organele judiciare a drepturilor și a obligațiilor persoanei vătămate, părții civile și părții responsabile civilmente	212
2.2.2.3. Procedura de ascultare propriu-zisă a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente	214
2.2.3. Cazuri speciale de obținere a declarațiilor persoanei vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente	215
2.2.4. Protecția persoanei vătămate și a părții civile	215
2.2.5. Valoarea probatorie a declarațiilor persoanei vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente	216
§3. Declarațiile martorului	216
3.1. Noțiune și importanță	216
3.2. Capacitatea de a fi martor	217
3.2.1. Persoane care nu pot fi ascultate ca martor	218
3.2.2. Persoane care au dreptul de a refuza să dea declarații în calitate de martor	220
3.3. Drepturile și obligațiile martorului	221
3.3.1. Drepturile martorului	221

3.3.2. Obligațiile martorului	222
3.4. Procedura de audiere a martorului	223
3.4.1. Cunoașterea datelor personale ale martorului	223
3.4.2. Comunicarea drepturilor și a obligațiilor	224
3.4.3. Depunerea jurământului sau a declarației solemne	224
3.4.4. Procedura de ascultare propriu-zisă a martorului	224
3.5. Consemnarea declarațiilor martorului	225
3.6. Reguli speciale de audiere a martorilor minori	226
3.7. Protecția martorilor	226
3.7.1. Noțiunea și importanța protecției martorilor	226
3.7.2. Protecția martorului amenințat	227
3.7.3. Protecția martorului vulnerabil	228
3.7.4. Procedura dispunerii măsurilor de protecție în cazul martorilor amenințați și al martorilor vulnerabili	229
3.7.5. Audierea martorului protejat	231
3.8. Valoarea probatorie a declarațiilor martorilor	232
§4. Confruntarea	232
<i>Secțiunea a 4-a. Identificarea persoanelor și a obiectelor</i>	233
§1. Noțiune și importanță	233
§2. Etapele procedurii identificării persoanelor și a obiectelor	233
<i>Secțiunea a 5-a. Metode speciale de supraveghere sau cercetare</i>	235
§1. Noțiuni introductive	235
§2. Supravegherea tehnică	236
2.1. Considerații generale	236
2.2. Procedura de dispunere a supravegherii tehnice	237
2.2.1. Organul judiciar competent	237
2.2.2. Condițiile privind dispunerea supravegherii tehnice	237
2.3. Mandatul de supraveghere tehnică	239
2.3.1. Procedura de emitere a mandatului de supraveghere tehnică	239
2.3.2. Punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică	241
2.4. Autorizarea unor măsuri de supraveghere tehnică	241
2.5. Procedura prelungirii măsurii supravegherii tehnice	242
2.6. Consemnarea activităților de supraveghere tehnică	243
2.7. Informarea persoanei supravegheate	244
2.8. Conservarea materialelor rezultate din supravegherea tehnică	245
§3. Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane	245
3.1. Considerații generale	245
3.2. Organul judiciar competent. Condiții	246
3.3. Procedura obținerii datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane	246
3.4. Procedura de autorizare de către procuror a obținerii de date privind tranzacțiile financiare ale unei persoane	247
§4. Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale	249
4.1. Considerații generale	249
4.2. Organul judiciar competent	249
4.3. Procedura reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale	250

§5. Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor _____	251
5.1. Noțiuni _____	251
5.2. Organul judiciar competent. Categoriile de persoane care pot fi utilizate _____	251
5.3. Condițiile privind autorizarea folosirii investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor _____	252
5.4. Procedura privind autorizarea folosirii investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor _____	253
5.5. Protecția investigatorului sub acoperire și a colaboratorilor _____	255
§6. Participarea autorizată la anumite activități _____	256
6.1. Noțiuni _____	256
6.2. Organul judiciar competent. Categoriile de persoane care pot participa autorizat la anumite activități _____	256
6.3. Condițiile privind participarea autorizată la anumite activități _____	256
6.4. Procedura privind participarea autorizată la anumite activități _____	257
§7. Livrarea supravegheată _____	258
7.1. Noțiuni _____	258
7.2. Organul judiciar competent. Categoriile de persoane care pot participa la livrările supravegheate _____	259
7.3. Cazuri în care se poate dispune măsura livrării supravegheate _____	259
7.4. Procedura privind livrarea supravegheată _____	260
§8. Obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului _____	261
8.1. Noțiuni _____	261
8.2. Organul judiciar competent. Categoriile de persoane care pot furniza date _____	261
8.3. Condițiile și procedura privind autorizarea obținerii datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului _____	262
§9. Obținerea de date privind situația financiară a unei persoane _____	263
9.1. Noțiuni _____	263
9.2. Organul judiciar competent. Categoriile de instituții care pot furniza date privind situația financiară a unei persoane _____	263
9.3. Condiții privind obținerea de date privind situația financiară a unei persoane _____	263
9.4. Procedura privind autorizarea obținerii de date privind situația financiară a unei persoane _____	263
§10. Conservarea datelor informatice _____	264
10.1. Noțiuni _____	264
10.2. Organul judiciar competent. Categoriile de persoane care pot furniza date _____	265
10.3. Cazuri și condiții privind dispunerea conservării datelor informatice _____	265
10.4. Procedura dispunerii conservării datelor informatice _____	265

<i>Secțiunea a 6-a. Înscrisurile și mijloacele materiale de probă</i>	266
§1. Înscrisurile ca mijloace de probă	266
1.1. Noțiune	266
1.2. Clasificare	267
1.3. Procesele-verbale	267
1.4. Valoarea probatorie a înscrisurilor ca mijloace de probă	269
§2. Mijloacele materiale de probă	269
2.1. Noțiune	269
2.2. Criterii de clasificare a mijloacelor materiale de probă	270
2.3. Valoarea probatorie a mijloacelor materiale de probă	270
<i>Secțiunea a 7-a. Procedee de descoperire și de ridicare a înscrisurilor și a mijloacelor materiale de probă</i>	271
§1. Considerații generale	271
§2. Percheziția	271
2.1. Noțiune și clasificare	271
2.2. Percheziția domiciliară	272
2.2.1. Noțiune	272
2.2.2. Emiterea mandatului de percheziție domiciliară	272
2.2.3. Efectuarea percheziției domiciliare	274
2.2.4. Identificarea și păstrarea obiectelor	276
2.2.5. Procesul-verbal de percheziție	277
2.2.6. Perchezițiile efectuate la o autoritate publică, la o instituție publică sau la alte persoane juridice de drept public	278
2.3. Percheziția corporală	278
2.3.1. Noțiune	278
2.3.2. Procedura de efectuare a percheziției corporale	278
2.4. Percheziția unui vehicul	280
2.4.1. Noțiune	280
2.4.2. Procedura de efectuare a percheziției unui vehicul	280
2.5. Percheziția informatică	282
2.5.1. Noțiune	282
2.5.2. Procedura percheziției informatice	283
§3. Ridicarea de obiecte și înscrisuri	285
3.1. Noțiune	285
3.2. Procedura de predare a obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice	285
3.3. Ridicarea silită de obiecte și înscrisuri	286
3.3.1. Noțiune	286
3.3.2. Procedura ridicării silite de obiecte și înscrisuri	286
§4. Cercetarea la fața locului	287
4.1. Noțiune	287
4.2. Efectuarea cercetării la fața locului	287
§5. Reconstituirea	288
5.1. Noțiune	288
5.2. Efectuarea reconstituirii	289
<i>Secțiunea a 8-a. Expertiza și constatarea</i>	290
§1. Constatarea	290
1.1. Noțiune	290

1.2. Efectuarea constatărilor _____	291
§2. Expertizele _____	292
2.1. Noțiuni _____	292
2.2. Expertul _____	292
2.3. Disponerea și efectuarea expertizei _____	294
2.4. Clasificarea tipurilor de expertiză _____	297
2.5. Tipuri de expertize reglementate _____	297
2.5.1. Expertiza medico-legală psihiatrică _____	298
2.5.2. Expertiza toxicologică _____	301
2.5.3. Expertiza genetică judiciară _____	301
2.5.4. Alte procedee probatorii medicale sau medico-legale _____	302
2.5.4.1. Autopsia medico-legală _____	302
2.5.4.2. Exhumarea _____	303
2.5.4.3. Autopsia medico-legală a fătusului sau a nou-născutului _____	303
2.5.4.4. Examinarea medico-legală a persoanei _____	303
2.5.4.5. Examinarea fizică _____	303
2.5.5. Situații speciale necesare lămuririi unor aspecte de specialitate _____	305
2.5.5.1. Lămuriri de la institutul de emisiune _____	305
2.5.5.2. Prezentarea scriptelor de comparație _____	305
<i>Secțiunea a 9-a. Fotografiera și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau altor persoane</i> _____	305
<i>Secțiunea a 10-a. Alte instituții legate de administrarea probelor în procesul penal</i> _____	306
§1. Comisia rogatorie _____	306
1.1. Noțiuni _____	306
1.2. Condițiile în care se dispune comisia rogatorie _____	307
1.3. Obiectul comisiei rogatorii _____	307
1.4. Procedura de efectuare a comisiei rogatorii _____	307
§2. Delegarea _____	308
CAPITOLUL AL VII-LEA. MĂSURILE PROCESUALE _____	309
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale privind măsurile procesuale</i> _____	309
§1. Noțiuni _____	309
§2. Criterii de clasificare _____	310
<i>Secțiunea a 2-a. Măsurile preventive</i> _____	311
§1. Noțiuni _____	311
§2. Natură juridică _____	312
§3. Scopul măsurilor preventive _____	312
§4. Categoriile de măsuri preventive _____	313
§5. Luarea, înlocuirea, revocarea și încetarea de drept a măsurilor preventive _____	313
5.1. Luarea măsurilor preventive _____	313
5.1.1. Condițiile generale privind disponerea măsurilor preventive _____	314
5.1.2. Competența dispunerii măsurilor preventive _____	315
5.1.2.1. Reținerea _____	315
5.1.2.2. Controlul judiciar și controlul judiciar pe cauțiune _____	315

5.1.2.3. Arestul la domiciliu și arestarea preventivă _____	315
5.1.3. Actele prin care se dispune asupra măsurilor preventive _____	316
5.1.4. Caracterul ședinței de judecată _____	316
5.2. Încetarea de drept, revocarea și înlocuirea măsurilor preventive _____	317
5.2.1. Încetarea de drept a măsurilor preventive _____	317
5.2.1.1. Considerații generale _____	317
5.2.1.2. Cazurile generale de încetare de drept a măsurilor preventive _____	317
5.2.1.3. Cazurile speciale de încetare de drept a măsurilor preventive _____	319
5.2.1.4. Procedura constatării intervenirii încetării de drept a măsurilor preventive _____	320
5.2.2. Revocarea măsurilor preventive _____	320
5.2.2.1. Considerații generale _____	320
5.2.2.2. Situații în care se dispune revocarea măsurilor preventive _____	320
5.2.2.3. Competența și procedura de revocare a măsurilor preventive _____	321
5.2.3. Înlocuirea măsurilor preventive _____	322
5.2.3.1. Situații în care se dispune înlocuirea măsurilor preventive _____	322
5.2.3.2. Competența și procedura înlocuirii măsurilor preventive _____	324
5.3. Căile de atac împotriva actelor prin care se dispune asupra luării, revocării sau încetării de drept a măsurilor preventive _____	325
5.3.1. Considerații generale _____	325
5.3.2. Plângerea împotriva ordonanței organului de cercetare penală sau a procurorului privind măsura reținerii _____	325
5.3.3. Plângerea împotriva ordonanței procurorului privind măsura controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune _____	326
5.3.4. Contestația împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale _____	326
5.3.5. Contestația împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în procedura de cameră preliminară _____	327
5.3.6. Contestația împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul judecății _____	328
5.4. Verificarea măsurilor preventive _____	329
5.4.1. Verificarea măsurilor preventive în procedura de cameră preliminară _____	329
5.4.2. Verificarea măsurilor preventive în cursul judecății _____	330
§6. Măsurile preventive în special _____	331
6.1. Reținerea _____	331
6.1.1. Noțiuni _____	331
6.1.2. Condițiile privind dispunerea reținerii _____	332
6.1.3. Durata pentru care poate fi dispusă măsura reținerii. Competență și procedură _____	332

6.1.4. Încunoștințarea despre reținere _____	334
6.2. Controlul judiciar _____	335
6.2.1. Noțiune _____	335
6.2.2. Competență _____	335
6.2.3. Condiții necesare dispunerii măsurii controlului judiciar _____	336
6.2.4. Luarea măsurii controlului judiciar de către procuror _____	337
6.2.5. Prelungirea măsurii controlului judiciar de către procuror _____	338
6.2.6. Calea de atac împotriva măsurii controlului judiciar dispuse sau prelungite de procuror _____	338
6.2.7. Luarea și menținerea măsurii controlului judiciar în procedura de cameră preliminară, respectiv în faza de judecată _____	339
6.2.8. Conținutul controlului judiciar _____	340
6.2.9. Durata măsurii controlului judiciar _____	342
6.3. Controlul judiciar pe cauțiune _____	343
6.3.1. Noțiune și competență _____	343
6.3.2. Condiții necesare dispunerii măsurii controlului judiciar pe cauțiune. Procedură _____	344
6.3.3. Cauțiunea – stabilire și consemnare _____	345
6.4. Arestul la domiciliu _____	347
6.4.1. Noțiune și competență _____	347
6.4.2. Condiții privind dispunerea măsurii arestului la domiciliu _____	347
6.4.3. Procedura dispunerii măsurii arestului la domiciliu _____	349
6.4.4. Durata arestului la domiciliu. Prelungirea sau menținerea măsurii _____	351
6.4.5. Conținutul măsurii arestului la domiciliu _____	352
6.5. Arestarea preventivă _____	354
6.5.1. Noțiune și competență _____	354
6.5.2. Condițiile de aplicare a măsurii arestării preventive _____	354
6.5.3. Procedura dispunerii măsurii arestării preventive _____	355
6.5.3.1. Luarea măsurii arestării preventive în cursul urmăririi penale _____	356
6.5.3.2. Prelungirea arestării preventive în cursul urmăririi penale _____	360
6.5.3.3. Luarea măsurii arestării preventive în cursul procedurii de cameră preliminară și în cursul judecății _____	362
6.5.4. Tratamentul medical sub pază permanentă _____	363
§7. Măsurile preventive aplicabile minorilor infractori _____	364
<i>Secțiunea a 3-a. Alte măsuri procesuale</i> _____	366
§1. Măsurile de siguranță _____	366
1.1. Considerații generale _____	366
1.2. Aplicarea provizorie a măsurilor de siguranță cu caracter medical _____	367
1.2.1. Obligarea provizorie la tratament medical _____	367
1.2.1.1. Noțiune. Condiții și competență _____	367
1.2.1.2. Procedura de aplicare, de ridicare și de înlocuire a măsurii obligării provizorii la tratament medical _____	368
1.2.2. Internarea medicală provizorie _____	370
1.2.2.1. Noțiune. Condiții și competență _____	370

1.2.2.2. Procedura de aplicare și de ridicare a măsurii internării medicale provizorii _____	371
1.3. Interzicerea accesului la competițiile sportive _____	373
1.3.1. Precizări prealabile _____	373
1.3.2. Procedura dispunerii măsurii de siguranță a interzicerii accesului la competițiile sportive _____	375
§2. Măsurile asigurătorii _____	376
2.1. Noțiuni _____	376
2.2. Măsurile asigurătorii privite în general _____	376
2.2.1. Considerații generale _____	376
2.2.2. Categoriile de bunuri asupra cărora se pot dispune măsurile asigurătorii _____	377
2.2.3. Categoriile de bunuri asupra cărora nu se pot dispune măsurile asigurătorii _____	379
2.2.4. Procedura de dispunere a măsurilor asigurătorii în general _____	379
2.2.5. Contestarea măsurilor asigurătorii _____	380
2.3. Măsurile asigurătorii privite în special _____	382
2.3.1. Sechestrul penal propriu-zis _____	382
2.3.1.1. Procedură _____	382
2.3.1.2. Valorificarea bunurilor mobile sechestrate _____	384
2.3.2. Poprirea _____	387
2.3.3. Notarea sau înscrierea ipotecară _____	387
§3. Măsurile de reparație în natură _____	388
3.1. Restituirea lucrurilor _____	388
3.2. Restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii _____	389

CAPITOLUL AL VIII-LEA. ACTE PROCESUALE ȘI PROCEDURALE

COMUNE _____	390
Secțiunea 1. Noțiuni și clasificare _____	390
§1. Noțiuni _____	390
§2. Clasificarea actelor procesuale și a actelor procedurale _____	391
§3. Modificarea actelor procedurale, îndreptarea erorilor materiale și înlăturarea unor omisiuni vădite _____	391
3.1. Modificarea actelor procedurale _____	391
3.2. Îndreptarea erorilor materiale _____	392
3.3. Înlăturarea unor omisiuni vădite _____	393
Secțiunea a 2-a. Acte procedurale comune _____	393
§1. Citarea _____	393
1.1. Noțiuni _____	393
1.2. Modul de citare _____	394
1.3. Conținutul citației _____	395
1.4. Locul de citare _____	396
1.5. Citarea persoanelor aflate în străinătate _____	397
1.6. Înmânarea citației _____	398
1.6.1. Procedura de înmânare a citației persoanei care urmează a se prezenta în fața organelor judiciare _____	398
1.6.2. Procedura de înmânare a citației altor persoane _____	399
1.7. Dovada de primire și procesul-verbal de predare a citației _____	400

1.8. Incidente privind citarea	400
§2. Comunicarea altor acte procedurale	401
§3. Mandatul de aducere	402
3.1. Noțiuni	402
3.2. Condiții de emitere	402
3.3. Competența și procedura emiterii mandatului de aducere	402
3.4. Executarea mandatului de aducere	404
§4. Accesul la bazele electronice de date	404
<i>Secțiunea a 3-a. Instituții aflate în legătură cu actele procesuale și actele procedurale</i>	405
§1. Considerații generale	405
§2. Termenele în procesul penal	406
2.1. Noțiuni	406
2.2. Clasificarea termenelor	407
2.3. Modul de calcul al termenelor	409
2.4. Acte considerate ca făcute în termen	411
§3. Sancțiunile procedurale penale	412
3.1. Noțiuni	412
3.2. Inexistența	413
3.3. Inadmisibilitatea	413
3.4. Decăderea	414
3.5. Nulitățile	414
3.5.1. Noțiuni	414
3.5.2. Criterii de clasificare	415
3.5.3. Nulitățile absolute	416
3.5.4. Nulitățile relative	420
3.5.5. Efectele nulităților	421
3.6. Excluderea probelor	422
<i>Secțiunea a 4-a. Cheltuielile judiciare și amenda judiciară</i>	422
§1. Cheltuielile judiciare	422
1.1. Noțiuni	422
1.2. Clasificarea cheltuielilor judiciare	422
1.3. Sumele convenite martorului, expertului și interpretului	423
1.4. Suportarea cheltuielilor de procedură	424
1.5. Suportarea cheltuielilor de judecată	426
1.6. Executarea cheltuielilor judiciare	426
§2. Amenda judiciară	427
2.1. Noțiuni	427
2.2. Cadrul abaterilor judiciare	427
2.3. Aplicarea amenzii judiciare	429
PARTEA A II-A. PARTEA SPECIALĂ	431
CAPITOLUL I. URMĂRIREA PENALĂ	431
<i>Secțiunea 1. Considerații generale privind urmărirea penală</i>	431
§1. Conceptul de urmărire penală	431
§2. Obiectul urmăririi penale	431
§3. Limitele urmăririi penale	433

§4. Trăsăturile caracteristice urmării penale _____	434
4.1. Noțiune _____	434
4.2. Lipsa de publicitate a urmării penale _____	434
4.3. Lipsa caracterului contradictoriu al urmării penale _____	435
4.4. Caracterul preponderent al formei scrise _____	436
4.5. Subordonarea ierarhică în efectuarea actelor de urmărire penală _____	437
§5. Dispoziții generale privind urmărirea penală _____	438
<i>Secțiunea a 2-a. Competența organelor de urmărire penală</i> _____	440
§1. Competența procurorului _____	440
1.1. Competența procurorului în efectuarea urmării penale _____	441
1.2. Supravegherea exercitată de procuror în activitatea de urmărire penală _____	441
1.2.1. Obiectul supravegherii urmării penale _____	441
1.2.2. Competența de exercitare a supravegherii urmării penale _____	442
1.2.3. Modalități de exercitare a supravegherii urmării penale _____	442
§2. Competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare _____	443
§3. Competența organelor de cercetare penală speciale _____	444
§4. Alte dispoziții privind competența organelor de urmărire penală _____	445
4.1. Verificarea competenței _____	445
4.2. Extinderea competenței teritoriale _____	445
4.3. Cazurile urgente _____	445
§5. Competența unor organe care nu fac parte din sistemul organelor judiciare _____	446
5.1. Competența unor organe de constatare _____	446
5.2. Competența comandanților de nave și aeronave _____	447
<i>Secțiunea a 3-a. Sesizarea organelor de urmărire penală</i> _____	447
§1. Aspecte preliminare _____	447
§2. Modurile generale de sesizare a organelor de urmărire penală _____	448
2.1. Plângerea _____	448
2.2. Denunțul _____	451
2.3. Sesizările făcute de persoane cu funcții de conducere și de alte persoane _____	453
2.4. Sesizarea din oficiu _____	454
2.4.1. Cazuri _____	454
2.4.2. Sesizarea din oficiu în cazul constatării infracțiunii flagrante _____	455
2.5. Examinarea sesizării _____	456
§3. Modurile speciale de sesizare a organelor de urmărire penală _____	457
3.1. Plângerea prealabilă _____	457
3.1.1. Noțiune _____	457
3.1.2. Titularii plângerii prelabile _____	459
3.1.3. Termenul de introducere a plângerii prelabile _____	460
3.1.4. Conținutul plângerii prelabile _____	462
3.1.5. Organele competente să primească plângerea prealabilă _____	462
3.1.6. Procedura plângerii prelabile în cazul infracțiunilor flagrante _____	463
3.2. Alte moduri speciale de sesizare _____	463

<i>Secțiunea a 4-a. Desfășurarea urmăririi penale</i>	464
§1. Începerea urmăririi penale	464
1.1. Considerații generale	464
1.2. Condiții	464
1.3. Organul competent să dispună începerea urmăririi penale	465
1.4. Cazul persoanelor pentru care urmărirea penală este condiționată de obținerea unei autorizații prealabile sau de îndeplinirea unei alte condiții prealabile	466
1.5. Începerea urmăririi penale în cazul infracțiunilor de audiență	466
1.6. Începerea urmăririi penale în cazul infracțiunilor flagrante	467
§2. Efectuarea urmăririi penale	467
§3. Procedura audierii anticipate	468
§4. Punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale	469
§5. Extinderea obiectului urmăririi penale și schimbarea încadrării juridice a faptei	471
§6. Suspendarea urmăririi penale	473
6.1. Cazuri	473
6.2. Competența de a dispune suspendarea urmăririi penale	475
6.3. Obligațiile organelor de urmărire penală după dispunerea suspendării	475
§7. Terminarea urmăririi penale	476
§8. Rezolvarea cauzelor penale	478
8.1. Clasarea	478
8.1.1. Noțiune	478
8.1.2. Procedura dispunerii soluției clasării	480
8.2. Renunțarea la urmărirea penală	481
8.2.1. Condiții	481
8.2.2. Procedura dispunerii soluției de renunțare la urmărirea penală	483
8.2.3. Verificarea ordonanței de renunțare la urmărirea penală	484
8.2.4. Procedura de confirmare a ordonanței de renunțare la urmărirea penală	484
8.3. Continuarea urmăririi penale la cererea suspectului sau inculpatului	485
§9. Trimiterea în judecată	486
9.1. Rechizitoriul	486
9.2. Verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului	487
<i>Secțiunea a 5-a. Reluarea urmăririi penale</i>	490
§1. Considerații generale	490
§2. Reluarea urmăririi penale după suspendare	491
§3. Reluarea urmăririi penale în caz de restituire	492
§4. Reluarea în caz de redeschidere a urmăririi penale	493
<i>Secțiunea a 6-a. Plângerea împotriva soluțiilor, măsurilor și actelor de urmărire penală</i>	495
§1. Considerații generale	495
§2. Plângerea împotriva măsurilor dispuse și a actelor efectuate de organul de cercetare penală	497

§3. Plângerea împotriva măsurilor dispuse, a actelor efectuate și a soluțiilor dispuse de către procuror _____	498
3.1. Plângerea împotriva măsurilor și a actelor procurorului _____	498
3.2. Plângerea împotriva soluțiilor procurorului de neurmărire sau de netrimiteră în judecată _____	499
§4. Soluționarea plângerii de către judecătorul de cameră preliminară _____	501
CAPITOLUL AL II-LEA. CAMERA PRELIMINARĂ _____	504
§1. Considerații generale _____	504
§2. Istoricul apariției instituției „camerei preliminare” în cuprinsul Codului de procedură penală _____	505
§3. Procedura de judecată în camera preliminară _____	506
CAPITOLUL AL III-LEA. JUDECATA – DISPOZIȚII GENERALE _____	509
§1. Noțiuni _____	509
§2. Importanța judecății și modificările aduse prin actualele dispoziții care o reglementează _____	509
§3. Obiectul judecății _____	510
§4. Limitele fazei de judecată _____	511
§5. Principiile specifice judecății _____	512
5.1. Publicitatea _____	512
5.2. Nemijlocirea _____	516
5.3. Contradictorialitatea _____	517
5.4. Oralitatea _____	519
§6. Locul unde se desfășoară judecata _____	520
§7. Participanții la judecată _____	520
7.1. Considerații generale _____	520
7.2. Instanța de judecată _____	521
7.2.1. Rolul instanței de judecată _____	521
7.2.2. Compunerea instanței de judecată _____	521
7.3. Participarea procurorului la judecată _____	523
7.4. Participarea inculpatului la judecată și drepturile acestuia _____	523
7.5. Participarea la judecată a celorlalte părți, a persoanei vătămate și a altor subiecți procesuali _____	524
7.6. Citarea la judecată _____	524
7.6.1. Reguli privind citarea _____	524
7.6.2. Termenul în cunoștință _____	525
§8. Asigurarea apărării _____	526
§9. Atribuțiile președintelui completului de judecată _____	527
9.1. Considerații generale _____	527
9.2. Strigarea cauzei și apelul celor citați _____	528
9.3. Asigurarea ordinii și solemnității ședinței _____	528
9.4. Constatarea infracțiunilor de audiență _____	528
9.5. Pregătirea ședinței de judecată _____	529
§10. Suspendarea judecății _____	529
10.1. Cazurile de suspendare _____	529
10.2. Procedura de suspendare a judecății _____	530

10.3. Reluarea procesului după suspendarea judecății _____	530
§11. Notele privind desfășurarea ședinței de judecată _____	530
§12. Aspecte generale privind hotărârile judecătorești _____	531
12.1. Conceptul de hotărâre judecătorească penală _____	531
12.2. Felul hotărârilor judecătorești penale _____	531
CAPITOLUL AL IV-LEA. JUDECATA ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ _____	533
<i>Secțiunea 1. Considerații generale _____</i>	<i>533</i>
§1. Importanța judecății _____	533
§2. Scopul judecății în primă instanță _____	533
§3. Obiectul judecății în primă instanță _____	534
§4. Structura judecății în primă instanță _____	534
<i>Secțiunea a 2-a. Etapele procesuale ale judecății în primă instanță _____</i>	<i>535</i>
§1. Măsurile premergătoare ședinței de judecată _____	535
1.1. Repartizarea aleatorie _____	535
1.2. Fixarea termenului de judecată _____	535
1.3. Citarea părților și a persoanei vătămate _____	536
1.4. Întocmirea și afișarea listei cauzelor _____	536
1.5. Asigurarea apărării _____	536
§2. Ședința de judecată în primă instanță _____	537
2.1. Considerații generale _____	537
2.2. Începutul ședinței de judecată _____	537
2.2.1. Deschiderea ședinței de judecată _____	537
2.2.2. Strigarea cauzei și apelul celor citați _____	538
2.2.3. Verificări privind pe inculpat _____	538
2.2.4. Măsuri privind martorii, experții și interpreții _____	538
2.2.5. Citirea actului de sesizare a instanței _____	539
2.2.6. Aducerea la cunoștință a învinuirii, lămuriri și cereri _____	539
§3. Cercetarea judecătorească _____	540
3.1. Considerații generale _____	540
3.2. Procedura simplificată a cercetării judecătorești în cazul recunoașterii învinuirii _____	540
3.2.1. Considerații generale _____	540
3.2.2. Condiții necesare pentru aplicarea procedurii simplificate de judecată _____	541
3.2.3. Soluțiile instanței _____	543
3.3. Procedura obișnuită a cercetării judecătorești _____	545
3.3.1. Ordinea cercetării judecătorești _____	545
3.3.2. Audierea inculpatului _____	545
3.3.3. Audierea coinculpaților _____	546
3.3.4. Audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente _____	546
3.3.5. Audierea martorului, a expertului și a interpretului _____	546
3.3.6. Consemnarea declarațiilor _____	548
3.3.7. Renunțarea la probe și imposibilitatea administrării probelor _____	548
3.3.8. Prezentarea mijloacelor materiale de probă _____	548
3.3.9. Amânarea pentru probe noi _____	549

3.3.10. Schimbarea încadrării juridice _____	549
3.3.11. Terminarea cercetării judecătorești _____	550
§4. Dezbaterile _____	550
4.1. Ordinea în care se dă cuvântul _____	550
4.2. Ultimul cuvânt al inculpatului _____	551
4.3. Concluziile scrise _____	551
§5. Deliberarea și rezolvarea cauzei în primă instanță _____	552
5.1. Soluționarea cauzei _____	552
5.2. Deliberarea și obiectul acesteia _____	552
5.3. Luarea hotărârii _____	553
5.4. Reluarea cercetării judecătorești sau a dezbaterilor _____	553
5.5. Rezolvarea acțiunii penale _____	553
5.5.1. Condamnarea _____	553
5.5.2. Renunțarea la aplicarea pedepsei _____	555
5.5.3. Amânarea aplicării pedepsei _____	556
5.5.4. Achitarea inculpatului _____	556
5.5.5. Încetarea procesului penal _____	557
5.6. Rezolvarea acțiunii civile _____	558
§6. Pronunțarea, redactarea și comunicarea hotărârii _____	558
6.1. Pronunțarea hotărârii _____	558
6.2. Cuprinsul hotărârii _____	559
6.2.1. Conținutul părții introductive _____	559
6.2.2. Conținutul expunerii _____	559
6.2.3. Conținutul dispozitivului _____	560
6.2.4. Dispoziții cu privire la măsurile preventive _____	562
6.3. Redactarea și semnarea hotărârii _____	563
6.4. Comunicarea hotărârii _____	564

CAPITOLUL AL V-LEA. JUDECATA ÎN CĂILE ORDINARE

DE ATAC _____	565
<i>Secțiunea 1. Considerații generale _____</i>	565
§1. Noțiuni introductive _____	565
§2. Clasificarea căilor de atac _____	566
<i>Secțiunea a 2-a. Judecata în apel _____</i>	567
§1. Considerații generale privind apelul _____	567
1.1. Istoric _____	567
1.2. Noțiune _____	567
1.3. Trăsături _____	568
§2. Hotărârile judecătorești supuse apelului _____	568
2.1. Sentințele _____	568
2.2. Încheierile _____	569
§3. Titularii apelului _____	570
§4. Termenul de declarare a apelului _____	572
§5. Repunerea în termen _____	573
§6. Cererea de apel _____	574
§7. Instanța la care se depune apelul _____	574
§8. Renunțarea la apel _____	575
§9. Retragerea apelului _____	575

§10. Efectele apelului	576
10.1. Considerații generale	576
10.2. Efectul suspensiv	576
10.3. Efectul devolutiv și limitele sale	577
10.4. <i>Non reformatio in peius</i>	577
10.5. Efectul extensiv	578
§11. Judecata în apel	579
11.1. Considerații generale	579
11.2. Instanța competentă	579
11.3. Prezența părților și a procurorului	580
11.4. Cercetarea judecătorească	580
11.5. Dezbaterile	580
11.6. Soluționarea cauzei și luarea hotărârii	580
11.7. Soluții	581
11.8. Chestiunile complementare	582
§12. Conținutul deciziei instanței de apel și comunicarea acesteia	582
§13. Rejudecarea cauzei	583
<i>Secțiunea a 3-a. Judecata în calea de atac a contestației</i>	583
§1. Dispoziții generale	583
§2. Competența de soluționare a contestației	584
§3. Obiectul contestației	584
§4. Titularii contestației	586
§5. Termenul în care poate fi exercitată contestația	586
§6. Declararea contestației	587
§7. Efectele declarării contestației	587
§8. Soluționarea contestației	588

CAPITOLUL AL VI-LEA. JUDECATA ÎN CĂILE EXTRAORDINARE DE ATAC

	589
<i>Secțiunea 1. Considerații generale</i>	589
§1. Natura juridică a căilor de atac extraordinare	589
§2. Comparație între căile de atac ordinare și cele extraordinare	589
<i>Secțiunea a 2-a. Contestația în anulare</i>	590
§1. Considerații preliminare	590
§2. Cazuri de contestație în anulare	590
2.1. Judecata în apel a avut loc fără citarea legală a unei părți sau partea, deși legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate [art. 426 lit. a) CPP]	591
2.2. Inculpatul a fost condamnat, deși existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal [art. 426 lit. b) CPP]	591
2.3. Hotărârea din apel a fost pronunțată de alt complet decât cel care a luat parte la dezbaterile pe fond a procesului [art. 426 lit. c) CPP]	592
2.4. Instanța de apel nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate [art. 426 lit. d) CPP]	592

2.5. Judecata în apel a avut loc fără participarea procurorului sau a inculpatului, când aceasta era obligatorie, potrivit legii [art. 426 lit. e) CPP]	592
2.6. Judecata în apel a avut loc în lipsa avocatului, când asistența juridică a inculpatului era obligatorie, potrivit legii [art. 426 lit. f) CPP]	593
2.7. Ședința de judecată în apel nu a fost publică, în afară de cazurile când legea prevede altfel [art. 426 lit. g) CPP]	593
2.8. Instanța de apel nu a procedat la audierea inculpatului prezent, dacă audierea era legal posibilă [art. 426 lit. h) CPP]	594
2.9. Împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă [art. 426 lit. i) CPP]	594
§3. Declararea contestației în anulare	595
3.1. Persoanele care pot introduce contestația în anulare	595
3.2. Cererea de contestație în anulare	595
3.3. Termenul de introducere a contestației în anulare	595
§4. Procedura de judecare a contestației în anulare	595
4.1. Instanța competentă	595
4.2. Suspendarea executării	596
4.3. Admiterea în principiu, judecarea și soluționarea contestației în anulare	596
4.3.1. Admiterea în principiu	596
4.3.2. Procedura de judecată. Soluții	597
<i>Secțiunea a 3-a. Recursul în casație</i>	597
§1. Istoric	597
§2. Obiectul recursului în casație	598
§3. Declararea recursului în casație	599
3.1. Titularii cererii	599
3.2. Termenul de declarare a recursului în casație	599
§4. Cazurile în care se poate face recurs în casație	600
4.1. În cursul judecății nu au fost respectate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente [art. 438 alin. (1) pct. 1 CPP]	600
4.2. Inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală [art. 438 alin. (1) pct. 7 CPP]	600
4.3. În mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal [art. 438 alin. (1) pct. 8 CPP]	601
4.4. Nu s-a constatat grațierea sau în mod greșit s-a constatat că pedeapsa aplicată inculpatului a fost grațiată [art. 438 alin. (1) pct. 11 CPP]	601
4.5. S-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege [art. 438 alin. (1) pct. 12 CPP]	601
§5. Declararea și retragerea recursului în casație	602
5.1. Condițiile de declarare a recursului în casație	602
5.2. Retragera recursului în casație	602
§6. Efectele recursului în casație	603
6.1. Efectul suspensiv	603

6.2. Efectul devolutiv și limitele sale _____	603
6.3. Efectul extensiv și limitele sale _____	604
6.4. <i>Non reformatio in peius</i> _____	604
§7. Procedura de judecare a recursului în casație. Soluții _____	605
7.1. Noțiuni introductive _____	605
7.2. Procedura de comunicare _____	605
7.3. Restituirea pe cale administrativă a cererii _____	606
7.4. Admiterea în principiu _____	606
7.5. Procedura de judecare propriu-zisă a recursului în casație _____	607
7.6. Soluțiile instanței de recurs în casație _____	608
7.6.1. Respingerea recursului în casație _____	608
7.6.2. Admiterea recursului în casație _____	608
7.7. Decizia instanței de recurs în casație _____	610
§8. Rejudecarea cauzei după casarea hotărârii atacate _____	610
Secțiunea a 4-a. Revizuirea _____	611
§1. Considerații preliminare _____	611
§2. Hotărâri supuse revizuirii _____	611
§3. Cazuri de revizuire _____	612
3.1. S-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunțate în cauză [art. 453 alin. (1) lit. a) CPP] _____	612
3.2. Hotărârea a cărei revizuire se cere s-a întemeiat pe declarația unui martor, opinia unui expert sau pe situațiile învederate de un interpret, care a săvârșit infracțiunea de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere, influențând astfel soluția pronunțată [art. 453 alin. (1) lit. b) CPP] _____	613
3.3. Un înscris care a servit ca temei al hotărârii a cărei revizuire se cere a fost declarat fals în cursul judecății sau după pronunțarea hotărârii, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză [art. 453 alin. (1) lit. c) CPP] _____	614
3.4. Un membru al completului de judecată, procurorul ori persoana care a efectuat acte de urmărire penală a comis o infracțiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză [art. 453 alin. (1) lit. d) CPP] _____	614
3.5. Două sau mai multe hotărâri judecătorești definitive nu se pot concilia [art. 453 alin. (1) lit. e) CPP] _____	615
3.6. Hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală care, după ce hotărârea a devenit definitivă, a fost declarată neconstituțională ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate ridicate în acea cauză, în situația în care consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate [art. 453 alin. (1) lit. f) CPP] _____	615
§4. Declararea revizuirii _____	616
4.1. Titularii cererii _____	616
4.2. Cererea de revizuire _____	616
4.3. Termenul de introducere a cererii de revizuire _____	617

§5. Procedura de judecare a revizuirii _____	618
5.1. Instanța competentă _____	618
5.2. Admiterea în principiu a cererii de revizuire _____	619
5.3. Măsurile care pot fi luate odată cu sau ulterior admiterii în principiu _____	620
5.4. Rejudecarea cauzei după admiterea în principiu _____	620
5.5. Căi de atac _____	621
§6. Revizuirea în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului _____	621
6.1. Reglementare _____	621
6.2. Titularii cererii _____	622
6.3. Termenul de introducere _____	622
6.4. Judecarea cererii de revizuire _____	622
<i>Secțiunea a 5-a. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate _____</i>	623
§1. Considerații preliminare _____	623
1.1. Istoric _____	623
1.2. Noțiune _____	624
§2. Condiții necesare redeschiderii procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate _____	624
§3. Declararea căii de atac a redeschiderii procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate _____	625
3.1. Titularii redeschiderii procesului penal _____	625
3.2. Termenul de introducere a cererii _____	625
3.3. Cererea de redeschidere a procesului penal _____	626
§4. Judecarea cererii de redeschidere a procesului penal _____	626
4.1. Instanța competentă _____	626
4.2. Procedura de judecare _____	627
CAPITOLUL AL VII-LEA. DISPOZIȚII PRIVIND ASIGURAREA UNEI PRACTICI JUDICIARE UNITARE _____	629
<i>Secțiunea 1. Recursul în interesul legii _____</i>	629
§1. Considerații generale _____	629
1.1. Istoric _____	629
1.2. Noțiune _____	629
§2. Titularii cererii de recurs în interesul legii _____	630
§3. Obiectul recursului în interesul legii _____	630
§4. Conținutul cererii de recurs în interesul legii și condiții de admisibilitate a acesteia _____	630
§5. Judecarea recursului în interesul legii _____	631
<i>Secțiunea a 2-a. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept _____</i>	632
§1. Considerații generale _____	632
§2. Obiectul și condițiile sesizării _____	633
§3. Titularii cererii de sesizare _____	633
§4. Procedura de judecată _____	634

CAPITOLUL AL VIII-LEA. PROCEDURI SPECIALE	636
<i>Secțiunea 1. Aspecte preliminare</i>	636
§1. Noțiunea de procedură specială	636
§2. Clasificarea procedurilor speciale	636
<i>Secțiunea a 2-a. Acordul de recunoaștere a vinovăției</i>	637
§1. Considerații generale	637
§2. Titularii acordului de recunoaștere a vinovăției	638
§3. Obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției	638
§4. Condiții de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției	639
§5. Judecarea acordului de recunoaștere a vinovăției	641
5.1. Sesizarea instanței de judecată	641
5.2. Procedura de judecată în cazul încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției	641
5.3. Soluțiile instanței	641
5.4. Căi de atac	642
<i>Secțiunea a 3-a. Contestația privind durata procesului penal</i>	643
§1. Considerații preliminare	643
§2. Obiectul contestației	644
§3. Declararea contestației privind durata procesului penal	644
3.1. Titularii contestației	644
3.2. Termenul în care poate fi introdusă contestația	644
3.3. Conținutul contestației	645
3.4. Competența de soluționare	645
3.5. Măsurile premergătoare și procedura de soluționare a contestației	645
§4. Soluționarea contestației	646
<i>Secțiunea a 4-a. Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice</i>	647
§1. Considerații generale	647
§2. Dispoziții privind aplicabilitatea procedurii, reprezentarea și citarea persoanei juridice	648
§3. Măsurile preventive și măsurile asigurătorii	648
§4. Procedura de informare	650
§5. Efectele fuziunii, absorbției, divizării, reducerii capitalului social, ale dizolvării sau lichidării persoanei juridice condamnate	650
§6. Punerea în executare a pedepselor	650
6.1. Punerea în executare a pedepsei amenzii	650
6.2. Punerea în executare a pedepselor complementare	651
<i>Secțiunea a 5-a. Procedura în cauzele cu infractori minori</i>	652
§1. Considerații generale	652
§2. Dispoziții privind desfășurarea urmăririi penale în cazul infractorilor minori	653
2.1. Considerații preliminare	653
2.2. Persoanele chemate la ascultarea minorului în faza de urmărire penală	653
2.3. Referatul de evaluare	653

§3. Dispoziții privind judecata în primă instanță și în apel _____	654
3.1. Considerații generale _____	654
3.2. Compunerea instanței _____	654
3.3. Persoanele chemate la judecarea minorului _____	655
3.4. Desfășurarea judecării _____	655
3.5. Punerea în executare a hotărârilor penale privind minorii _____	656
3.5.1. Considerații preliminare _____	656
3.5.2. Punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate _____	656
3.5.3. Punerea în executare a măsurilor educative privative de libertate _____	658
3.5.4. Schimbări privind măsura educativă a internării într-un centru educativ sau măsura educativă a internării într-un centru de detenție _____	658
<i>Secțiunea a 6-a. Procedura dării în urmărire _____</i>	660
§1. Considerații generale _____	660
§2. Obiectul procedurii, cazurile de dare în urmărire și titularii cererii _____	660
§3. Punerea în executare a ordinului de dare în urmărire _____	661
§4. Activitățile ce pot fi efectuate în procedura urmăririi _____	662
§5. Revocarea urmăririi _____	662
<i>Secțiunea a 7-a. Procedura reabilitării _____</i>	663
§1. Considerații generale _____	663
§2. Reabilitarea de drept _____	663
§3. Reabilitarea judecătorească _____	664
3.1. Considerații generale _____	664
3.2. Cererea de reabilitare judecătorească _____	664
3.2.1. Titularii cererii _____	664
3.2.2. Conținutul cererii _____	664
3.3. Judecarea cererii de reabilitare judecătorească _____	665
3.3.1. Instanța competentă _____	665
3.3.2. Măsurile premergătoare _____	666
3.3.3. Respingerea cererii pentru lipsa condițiilor de formă și de fond _____	666
3.3.4. Soluționarea cererii și situațiile privind despăgubirile civile _____	667
3.4. Contestația _____	667
3.5. Anularea reabilitării _____	667
3.6. Mențiuni despre reabilitare _____	668
<i>Secțiunea a 8-a. Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri _____</i>	668
§1. Considerații generale _____	668
§2. Cazurile care dau dreptul la reparație _____	669
2.1. Repararea pagubei în caz de eroarea judiciară _____	669
2.2. Repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate _____	670
§3. Titularii și termenul de introducere a acțiunii pentru repararea pagubei _____	671

§4. Instanța competentă _____	671
§5. Felul și întinderea reparației _____	671
§6. Acțiunea în regres _____	672
<i>Secțiunea a 9-a. Procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare _____</i>	672
§1. Considerații generale _____	672
§2. Obiectul procedurii în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare _____	673
§3. Desfășurarea procedurii speciale _____	673
3.1. Constatarea dispariției _____	673
3.2. Înlocuirea sau reconstituirea _____	674
<i>Secțiunea a 10-a. Procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală _____</i>	675
§1. Dispoziții privind asistența judiciară internațională _____	675
§2. Formele de cooperare judiciară internațională în materie penală prevăzute în Legea nr. 302/2004 _____	677
2.1. Extrădarea _____	677
2.2. Predarea în baza unui mandat european de arestare _____	677
2.3. Transferul de proceduri în materie penală _____	677
2.4. Recunoașterea și executarea hotărârilor _____	678
2.5. Transferarea persoanelor condamnate _____	678
2.6. Asistența judiciară în materie penală _____	678
§3. Executarea dispozițiilor civile dintr-o hotărâre judecătorească penală străină _____	678
<i>Secțiunea a 11-a. Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării _____</i>	678
§1. Considerații generale _____	678
§2. Sesizarea instanței _____	679
§3. Procedură și soluții _____	679
CAPITOLUL AL IX-LEA. EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR PENALE _____	681
<i>Secțiunea 1. Dispoziții generale _____</i>	681
§1. Punerea în executare a hotărârilor penale – fază a procesului penal _____	681
§2. Caracterul executoriu al hotărârilor penale _____	681
§3. Momentul la care hotărârile judecătorești penale rămân definitive _____	682
§4. Instanța de executare _____	683
§5. Judecătorul delegat cu executarea _____	684
<i>Secțiunea a 2-a. Punerea în executare a pedepselor principale _____</i>	685
§1. Punerea în executare a pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață _____	685
1.1. Considerații generale _____	685
1.2. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață _____	688
1.2.1. Considerații generale _____	688
1.2.2. Cazurile în care poate fi dispusă amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață _____	688

1.2.3. Obligațiile condamnatului în cazul amânării executării pedepsei _____	690
1.2.4. Soluționarea cererii _____	691
1.3. Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață _____	692
1.3.1. Considerații generale _____	692
1.3.2. Cazurile în care poate fi dispusă întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață _____	692
1.3.3. Obligațiile condamnatului în cazul întreruperii executării pedepsei _____	693
1.3.4. Soluționarea cererii _____	694
1.3.5. Evidența întreruperii executării pedepsei _____	695
§2. Punerea în executare a amenzii penale _____	695
<i>Secțiunea a 3-a. Punerea în executare a pedepselor complementare</i> _____	696
§1. Punerea în executare a pedepsei complementare a interzicerii exercițiului unor drepturi _____	696
§2. Punerea în executare a pedepsei complementare a degradării militare _____	699
§3. Punerea în executare a pedepsei complementare a publicării hotărârii definitive de condamnare _____	699
<i>Secțiunea a 4-a. Punerea în executare a măsurilor de siguranță</i> _____	700
§1. Punerea în executare a obligării la tratament medical _____	700
1.1. Considerații generale _____	700
1.2. Aspecte procedurale _____	701
1.3. Înlocuirea sau încetarea obligării la tratament medical _____	702
§2. Punerea în executare a internării medicale _____	702
2.1. Considerații generale _____	702
2.2. Aspecte procedurale _____	703
2.3. Menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale _____	704
§3. Punerea în executare a măsurii de siguranță a interzicerii dreptului de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie ori o altă activitate _____	705
3.1. Considerații generale _____	705
3.2. Aspecte procedurale _____	706
§4. Executarea confiscării speciale sau a confiscării extinse _____	706
4.1. Confiscarea specială _____	706
4.2. Confiscarea extinsă _____	707
4.3. Aspecte procedurale _____	708
<i>Secțiunea a 5-a. Punerea în executare a avertismentului și a măsurilor și obligațiilor impuse de instanță în cazul amânării aplicării pedepsei, suspendării executării pedepsei sub supraveghere și liberării condiționate</i> _____	708
§1. Punerea în executare a avertismentului _____	708
§2. Punerea în executare a măsurilor și obligațiilor impuse de instanță în cazul amânării aplicării pedepsei, suspendării executării pedepsei sub supraveghere și liberării condiționate _____	709

<i>Secțiunea a 6-a. Punerea în executare a amenzii judiciare și a cheltuielilor judiciare avansate de stat</i>	710
§1. Punerea în executare a amenzii judiciare	710
§2. Punerea în executare a cheltuielilor judiciare avansate de stat	710
<i>Secțiunea a 7-a. Punerea în executare a dispozițiilor civile din hotărâre</i>	711
§1. Restituirea lucrurilor	711
§2. Înscrierile declarate false	711
§3. Despăgubirile civile și cheltuielile judiciare	712
<i>Secțiunea a 8-a. Alte dispoziții privind executarea</i>	712
§1. Condamnarea în cazul anulării sau revocării renunțării la aplicarea pedepsei sau a amânării aplicării pedepsei	712
§2. Schimbări în executarea unor hotărâri	713
2.1. Revocarea sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	713
2.2. Înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii	715
2.3. Înlocuirea muncii neremunerate în folosul comunității cu închisoarea	715
2.4. Înlocuirea pedepsei amenzii	716
2.4.1. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii	716
2.4.2. Înlocuirea pedepsei amenzii cu prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității	716
2.5. Alte modificări de pedepse	717
2.6. Liberarea condiționată	718
2.6.1. Considerații generale	718
2.6.2. Procedura dispunerii liberării condiționate	719
2.6.3. Revocarea liberării condiționate	720
2.6.4. Anularea liberării condiționate	720
§3. Înlăturarea sau modificarea pedepsei	721
3.1. Intervenirea unei legi penale noi	721
3.2. Amnistia și grațierea	721
§4. Dispoziții comune privind procedura la instanța de executare	722
4.1. Procedura la instanța de executare	722
4.2. Contestația la executare	723
4.2.1. Natură juridică și cazuri	723
4.2.2. Instanța competentă	724
4.2.3. Soluționarea contestației la executare	724
4.2.4. Contestația la executare privitoare la dispozițiile civile ale hotărârii și la amenzile judiciare	725

BIBLIOGRAFIE	727
---------------------	------------

§6. Principiul obligativității punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale

Dispozițiile Codului de procedură penală nu prevăd în mod distinct principiul oficialității, însă art. 7 CPP reglementează principiul obligativității punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale.

Principiul oficialității consacră regula potrivit căreia actele necesare desfășurării procesului penal se îndeplinesc din oficiu de către organele judiciare competente, aplicându-se laturii penale a procesului penal, în timp ce acțiunea civilă se exercită din oficiu, de către procuror, în cazul în care persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă.

Legiuitorul Codului de procedură penală a preluat din principiul oficialității, așa cum era reglementat prin dispozițiile vechiului Cod de procedură penală, doar obligativitatea procurorului de a pune în mișcare și de a exercita acțiunea penală din oficiu, atunci când există probe din care să rezulte săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreo cauză legală de împiedicare a acesteia, așa cum rezultă din art. 7 alin. (1) CPP.

Consacrând în dispozițiile Codului de procedură penală prevederile Recomandării nr. 87 din 17 septembrie 1987 privind simplificarea procesului de justiție penală, în cazurile și în condițiile prevăzute expres de lege, atunci când urmărirea penală este completă și există probele necesare și legal administrate, conform art. 327 CPP, procurorul fie întocmește rechizitoriul prin care dispune trimiterea în judecată a inculpatului, fie întocmește ordonanța prin care dispune clasarea sau renunțarea la urmărirea penală.

Potrivit art. 3 alin. (2) CPP, funcțiile judiciare se exercită din oficiu, în afară de cazurile în care legea prevede altfel, menținându-se rolul activ al organelor judiciare, chiar dacă acest fapt nu mai este relevat distinct ca principiu în dispozițiile Codului de procedură penală.

Organele de cercetare penală, din oficiu, pot sesiza procurorul în legătură cu începerea urmăririi penale, de asemenea, conform art. 305 alin. (1) CPP, atunci când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege, organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la fapta săvârșită ori a cărei săvârșire se pregătește, chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut.

După începerea urmăririi penale, organele de cercetare penală strâng și administrează probele atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau a inculpatului, procurorul fiind obligat să pună în mișcare și să exercite acțiunea penală din oficiu, atunci când există probe din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreo cauză legală de împiedicare.

Faptul că funcțiile judiciare „se exercită din oficiu, în afară de cazul când, prin lege, se dispune altfel”, reprezintă o restrângere a principiului oficialității, deoarece, potrivit art. 7 alin. (3) CPP, în cazurile expres prevăzute de lege, procurorul pune în mișcare și exercită acțiunea penală după introducerea plângerii prealabile a persoanei vătămate sau după obținerea autorizării ori sesizării organului competent sau după îndeplinirea unei alte condiții prevăzute de lege. Aceasta se referă la situația în care legea nu permite organului judiciar să declanșeze acțiunea penală din oficiu, fiind necesară plângerea prealabilă, încuviințarea sau autorizarea organului competent prevăzut de lege.

Constatăm astfel că în cuprinsul alin. (2) și (3) ale art. 7 CPP sunt reglementate două *excepții* de la principiul obligativității punerii în mișcare și exercitării acțiunii penale de către procuror:

A. *Posibilitatea procurorului de a renunța la exercitarea acțiunii penale* dacă, în raport cu elementele concrete ale cauzei, nu există un interes public în realizarea obiectului ei, potrivit art. 7 alin. (2) CPP (cunoscută sub numele de principiul oportunității urmăririi penale). Astfel, conform art. 318 alin. (1) CPP, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani, procurorul poate renunța la urmărirea penală când constată că nu există un interes public^[1] în urmărirea faptei.

B. Tot excepții de la principiul obligativității punerii în mișcare și exercitării acțiunii penale de către procuror sunt și *situațiile care reies din dispozițiile art. 7 alin. (3) CPP*, în care pentru punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale este necesară fie introducerea plângerii prealabile a persoanei vătămate, fie obținerea autorizării ori sesizarea organului competent sau îndeplinirea altei condiții prevăzute de lege^[2], și anume:

a) instituția *plângerii prealabile* ca o condiție indispensabilă pentru punerea în mișcare a acțiunii penale o întâlnim numai la anumite infracțiuni prevăzute în Codul penal [de exemplu, art. 193 – lovirea sau alte violențe, art. 196 – vătămarea corporală din culpă, art. 206 – amenințarea, art. 224 – violarea de domiciliu, art. 225 – violarea sediului profesional, art. 226 – violarea vieții private, art. 218 alin. (1) – violul în forma simplă, art. 238 – abuzul de încredere etc.].

Când acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, aceasta poate să împiedice exercitarea acțiunii prin retragerea plângerii prealabile, prevăzută de art. 158 CP.

În situația în care persoana vătămată este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă ori o persoană juridică ce este reprezentată de făptuitor, acțiunea penală se pune în mișcare și din oficiu, conform art. 157 alin. (4) CP;

b) o situație aparte față de ceea ce am analizat până acum o reprezintă cazul infracțiunii de *violență în familie*, prevăzută de art. 199 alin. (2) CP. Astfel, în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 193 CP (lovirea sau alte violențe) și art. 196 CP (vătămarea corporală din culpă) săvârșite asupra unui membru de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu. Împăcarea înlătură răspunderea penală;

c) alte situații sunt cele în care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de sesizarea sau autorizarea organului competent, astfel:

– potrivit art. 431 CP, pentru infracțiunile prevăzute la art. 413-417 CP (absența nejustificată, dezertarea, încălcarea consemnului, părăsirea postului sau comenzii, insubordonarea, cuprinde în Capitolul I „Infracțiuni săvârșite de militari” al Titlului XI,

[1] Potrivit art. 318 alin. (2) CPP, „Interesul public se analizează în raport cu: a) conținutul faptei și împrejurările concrete de săvârșire a faptei; b) modul și mijloacele de săvârșire a faptei; c) scopul urmărit; d) urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii; e) eforturile organelor de urmărire penală necesare pentru desfășurarea procesului penal prin raportare la gravitatea faptei și la timpul scurs de la data săvârșirii acesteia; f) atitudinea procesuală a persoanei vătămate; g) existența unei disproporții vădite între cheltuielile pe care le-ar implica desfășurarea procesului penal și gravitatea urmărilor produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii”, iar conform alin. (3) al aceluiași articol, „Când autorul faptei este cunoscut, la aprecierea interesului public sunt avute în vedere și persoana suspectului sau a inculpatului, conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii, atitudinea suspectului sau a inculpatului după săvârșirea infracțiunii și eforturile depuse pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii”.

[2] A.L. LORINCZ, *op. cit.*, 2015, p. 39.

intitulat „Infraacțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate”), acțiunea penală se pune în mișcare numai *la sesizarea comandantului*;

– potrivit art. 9 CP, punerea în mișcare a acțiunii penale pentru *infraacțiunile săvârșite în afara teritoriului țării* de către un cetățean român sau de către o persoană juridică română se face cu *autorizarea prealabilă* a procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei rază teritorială se află parchetul mai întâi sesizat sau, după caz, a procurorului general al parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în termen de până la 30 de zile de la data solicitării autorizării, termen ce poate fi prelungit până la 180 de zile, în condițiile legii;

– potrivit art. 10 CP, în cazul infraacțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de către un cetățean străin sau de o persoană fără cetățenie, îndreptate împotriva statului român sau a unui cetățean român ori a unei persoane juridice române, punerea în mișcare a acțiunii penale se face cu *autorizarea prealabilă* a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și numai dacă fapta nu face obiectul unei proceduri judiciare în statul pe teritoriul căruia s-a comis;

d) alte situații în care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de îndeplinirea altor condiții:

– pentru faptele săvârșite în exercițiul funcției lor, membrii Guvernului pot fi urmăriți penal, conform dispozițiilor cuprinse în art. 109 alin. (2) din Constituție, numai la *cererea* Camerei Deputaților, Senatului sau a Președintelui României. Cererea de a fi începută urmărirea penală pentru membrii Guvernului poate fi făcută numai de către Camera Deputaților, Senat și Președintele României. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atrage suspendarea acestuia din funcție. În toate aceste cazuri, competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție;

– potrivit art. 96 din Constituție, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor, *pot hotărî* punerea sub acuzare a Președintelui României pentru săvârșirea infraacțiunii de înaltă trădare, prevăzută de art. 398 CP;

Excepțiile de la principiul oficialității au *caracter absolut*, în sensul că organele de urmărire penală și instanța de judecată nu pot acționa împotriva voinței organelor și persoanelor prevăzute de lege, actele efectuate prin încălcarea acestei voințe fiind sancționate cu nulitatea.

Aceste excepții își au explicația – așa cum s-a putut observa – fie în calitățile persoanelor care au încălcat legea penală (demnitari, militari), fie în natura infraacțiunilor săvârșite (cele pentru care este necesară plângerea prealabilă).

§7. Caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal

Din perspectiva dispozițiilor Convenției europene a drepturilor omului, *dreptul la un proces echitabil* comportă două accepțiuni: într-un *sens larg*, s-ar putea spune că el cuprinde toate garanțiile pe care le instituie art. 6 din Convenție^[1], o asemenea

^[1] Art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului: „1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci

abordare globală având justificarea în unitatea sa de reglementare, ca urmare a faptului că aceste paragrafe dau substanță dreptului general la un proces echitabil atât în materie civilă, cât și în materie penală, iar, în *sens restrâns*, dispozițiile înscrise în art. 6 parag. 2 și 3 reprezintă garanții specifice dreptului la un proces echitabil în materie penală.

De altfel, art. 21 din Constituție privind accesul liber la justiție nu face decât să reitereze prevederile art. 6 din Convenție cu privire la dreptul oricărei persoane de a se adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime, având în același timp dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.

De asemenea, în art. 10 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară se prevede că „Toate persoanele au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, de către o instanță imparțială și independentă, constituită potrivit legii”.

Art. 8 CPP prevede în acest sens că organele judiciare au obligația de a desfășura urmărirea penală și judecata cu respectarea garanțiilor procesuale și a drepturilor părților și ale subiecților procesuali, astfel încât să fie constatate la timp și în mod complet faptele care constituie infracțiuni, nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit legii, într-un termen rezonabil. Constatăm astfel că printre garanțiile procesuale oferite de dispozițiile acestui articol se numără dreptul părților și al subiecților procesuali principali de a avea acces la o instanță imparțială și independentă, dreptul inculpatului de a fi judecat într-un termen rezonabil, dreptul suspectului, inculpatului și martorului de a păstra tăcerea, respectarea principiilor specifice judecătii (principiul publicității, oralității, nemijlocirii și al contradictorialității), dreptul la traducere și interpretare, legalitatea și loialitatea administrării probelor.

Art. 6 parag. 1 din Convenție recunoaște oricărei persoane învinuite de săvârșirea unei infracțiuni dreptul de a obține, într-un termen rezonabil, o decizie definitivă cu privire la temeinicia și legalitatea acuzației ce i se aduce. Dispoziții similare se regăsesc și în cuprinsul art. 8 CPP, legiuitorul reglementând astfel în mod distinct în conținutul actual al Codului de procedură penală principiul operativității.

În aprecierea *termenului rezonabil* în materie penală se pot lua în considerare următoarele criterii: comportamentul părților, complexitatea cauzei, comportamentul organelor judiciare.

În ceea ce privește organele judiciare, acestea sunt obligate să manifeste promptitudine în desfășurarea activităților de cercetare la fața locului, valorificare a urmelor descoperite, ridicare de înscrisuri și alte obiecte necesare procesului

când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției. 2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită. 3. Orice acuzat are, în special, dreptul: a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa; b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale; c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer; d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării; e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere”.

penal ș.a., pentru a nu se deprecia sau pierde mijloace de probă valoroase pentru soluționarea cauzei, să efectueze toate actele procesuale și procedurale (ascultări de persoane, expertize, constatări ș.a.), să respecte instituția termenelor în procesul penal (de exemplu, termenul de 24 de ore de la expirarea măsurii de supraveghere tehnică autorizate de procuror, în care acesta are obligația de a sesiza judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a emis ordonanța).

Alte garanții privind respectarea dreptului la un proces echitabil sunt:

– existența unor instituții procesuale^[1] cum ar fi extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice a faptei, în cazul în care, după începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală constată fapte noi, date cu privire la participarea unor alte persoane sau împrejurări care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei;

– desfășurarea activităților de urmărire penală și de judecată de către organe specializate ale statului, care dispun de pregătirea necesară și de mijloace eficiente pentru valorificarea și administrarea mijloacelor de probă, în vederea tragerii la răspundere penală a făptuitorului.

De asemenea, în vederea armonizării legislației naționale cu prevederile Convenției și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, au fost reglementate în cuprinsul art. 488¹-488⁶ CPP dispoziții referitoare la *contestația privind durata procesului penal*. Astfel, potrivit art. 488¹ CPP, în cazul în care activitatea de urmărire penală sau de judecată nu se îndeplinește într-o durată rezonabilă, se poate face contestație de către suspect, inculpat, persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente, precum și de către procuror, în cursul judecății, în vederea accelerării procedurii.

§8. Principiul garantării dreptului la libertate și siguranță

Libertatea individuală face parte din drepturile fundamentale ale omului. Pornind de la dispozițiile art. 5 parag. 1 lit. c) din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care consacră dreptul la libertate și la siguranță pentru orice persoană, reiterăm faptul că nimeni nu poate fi arestat sau reținut decât în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente^[2] și dacă există motive verosimile de a bănuși că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia, situație în care privarea de libertate are un scop precis^[3].

De asemenea, tot în cuprinsul acestei Convenții, la art. 5 parag. 3 se prevede că orice persoană arestată sau deținută trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare, având dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în

^[1] I. NEAGU, *op. cit.*, p. 67.

^[2] A se vedea C.E.D.O., cauza *Pantea c. României*, hot. din 3 iunie 2003, în C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 318.

^[3] C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 310.

cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.

În România, drepturile și libertățile persoanelor sunt interpretate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și tratatele la care România este parte, iar în cazul în care există neconcordanță între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile (art. 20 din Constituție).

De altfel, art. 23 din Constituție reglementează respectarea libertății individuale, sens în care percheziționarea, reținerea sau arestarea^[1] unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.

Dispozițiile constituționale se regăsesc și în cuprinsul art. 9 CPP, ca principiu fundamental al procesului penal, potrivit căruia „În cursul procesului penal este garantat dreptul oricărei persoane la libertate și siguranță”, instituindu-se astfel caracterul de excepție al măsurilor preventive. Astfel, „Orice măsură privativă sau restrictivă de libertate se dispune în mod excepțional și doar în cazurile și în condițiile prevăzute de lege”. Făcând aplicarea art. 202 alin. (3) CPP, rezultă că orice măsură preventivă care va fi dispusă de către organele judiciare trebuie să fie proporțională cu gravitatea acuzației aduse persoanei față de care este luată și necesară pentru realizarea scopului urmărit prin dispunerea acesteia.

De asemenea, în cazul în care se constată că o măsură privativă sau restrictivă de libertate a fost dispusă în mod nelegal, organele judiciare competente au obligația de a dispune revocarea măsurii și, după caz, punerea în libertate a celui reținut sau arestat.

Tot ca o garanție a respectării dreptului la libertate, a fost stipulat în art. 9 CPP dreptul la repararea pagubei suferite de orice persoană față de care s-a dispus în mod nelegal, în cursul procesului penal, o măsură privativă de libertate, în baza art. 538-542 CPP.

§9. Principiul garantării dreptului la apărare

Dreptul la apărare este consacrat în toate legislațiile moderne, fiind înscris în majoritatea constituțiilor statelor, dar și în norme ale dreptului internațional, printre care amintim Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată în 1948 și Convenția europeană a drepturilor omului adoptată în 1959, care au consfințit și ele dreptul la apărare printre drepturile fundamentale ale omului.

Constituția României consacră prin art. 24 garantarea dreptului la apărare, astfel că, „În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu”, fapt fundamentat și prin dispozițiile art. 2 alin. (2) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat^[2], care prevăd că „Avocatul promovează și apără drepturile, libertățile și interesele legitime ale omului”.

De asemenea, potrivit art. 10 alin. (6) CPP, dreptul la apărare trebuie exercitat cu bună-credință și potrivit scopului pentru care a fost recunoscut de lege.

^[1] Aceste dispoziții sunt în prezent incidente și în cazul arestului la domiciliu, după cum a arătat Curtea Constituțională în Decizia nr. 740/2015 (M. Of. nr. 927 din 15 decembrie 2015).

^[2] Republicată în M. Of. nr. 440 din 24 mai 2018.

Continuând să fie promovată și prin dispozițiile Codului de procedură penală actual, care prevăd și garantează în mod expres dreptul la apărare, amintim în acest sens că organele judiciare sunt obligate să asigure părților și subiecților procesuali principali exercitarea deplină și efectivă a dreptului la apărare pe tot parcursul procesului penal, sens în care aceștia au dreptul fie de a se apăra ei înșiși, fie de a fi asistați de avocat.

Pentru desfășurarea acestei activități, conform art. 2 alin. (3) din Legea nr. 51/1995, avocatul are dreptul să asiste și să reprezinte persoanele fizice și juridice în fața instanțelor autorității judecătorești și a altor organe de jurisdicție, a organelor de urmărire penală, a autorităților și instituțiilor publice, precum și în fața altor persoane fizice sau juridice, care au obligația să permită și să asigure avocatului desfășurarea nestingherită a activității sale, în condițiile legii.

Aceste dispoziții se regăsesc de altfel și în capitolul din Codul de procedură penală intitulat „Avocatul. Asistența juridică și reprezentarea”, în cuprinsul căruia sunt prevăzute dispoziții referitoare la asistența juridică a suspectului, a inculpatului, a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente.

Garantarea dreptului la apărare, ca principiu fundamental, presupune mai mult decât asistența juridică, în doctrină apreciindu-se că dreptul la apărare are un conținut complex, care se manifestă sub următoarele aspecte^[1]:

a) *posibilitatea părților de a-și asigura singure apărarea*. În acest sens, suspectul sau inculpatul are dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat și încadrarea juridică a acesteia, are dreptul de a consulta dosarul, în condițiile legii; în faza de judecată, inculpatul își poate face singur apărarea și în cadrul ultimului cuvânt care i se acordă după încheierea dezbaterilor. De asemenea, toate părțile pot exercita apelul drept cale de atac ordinară și, în anumite condiții, și unele căi extraordinare de atac;

b) *dreptul părților la asistență juridică*. În acest sens, suspectul sau inculpatul are dreptul să fie asistat de unul ori de mai mulți avocați în tot cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară și al judecății. De asemenea, în cursul urmăririi penale, avocatul persoanei vătămate, al părții civile sau al părții responsabile civilmente are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală, dreptul de a consulta actele dosarului și de a formula cereri și depune memorii, iar în cursul judecății, avocatul persoanei vătămate, al părții civile sau al părții responsabile civilmente exercită drepturile persoanei asistate, cu excepția celor pe care aceasta le exercită personal, și dreptul de a consulta actele dosarului.

Asistența juridică constă în sprijinul, îndrumarea și lămuririle pe care apărătorul le acordă persoanei pe care o asistă în timpul procesului penal^[2], activitatea avocatului realizându-se, potrivit art. 3 din Legea nr. 51/1995, printre altele, prin: consultații și cereri cu caracter juridic; asistență și reprezentare juridică în fața instanțelor judecătorești, a organelor de urmărire penală, a autorităților cu atribuții jurisdicționale, a notarilor publici și a executorilor judecătorești, a organelor administrației publice și a instituțiilor, precum și a altor persoane juridice, în condițiile legii; redactarea de acte juridice, atestarea identității părților, a conținutului și a datei actelor prezentate spre autentificare; asistarea și reprezentarea persoanelor fizice sau juridice interesate în fața altor autorități publice cu posibilitatea atestării identității părților, a conținutului și a datei actelor încheiate; apărarea și reprezentarea cu mijloace juridice specifice

[1] A.L. LORINCZ, *op. cit.*, 2015, p. 44.

[2] *Ibidem*.

a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice în raporturile acestora cu autoritățile publice, cu instituțiile și cu orice persoană română sau străină; activități de mediere; orice mijloace și căi proprii exercitării dreptului la apărare, în condițiile legii.

De regulă, asistența juridică este *facultativă*, dar există anumite situații expres și limitativ prevăzute de lege când aceasta devine obligatorie. Astfel, potrivit art. 90 CPP asistența juridică este *obligatorie* în următoarele situații:

– când suspectul sau inculpatul este minor, internat într-un centru de detenție ori într-un centru educativ, când este reținut sau arestat, chiar în altă cauză, când față de acesta a fost dispusă măsura de siguranță a internării medicale, chiar în altă cauză, precum și în alte cazuri prevăzute de lege;

– în cazul în care organul judiciar apreciază că suspectul ori inculpatul nu și-ar putea face singur apărarea;

– în cursul procedurii în cameră preliminară și în cursul judecății în cauzele în care legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani.

În cursul procesului penal, atât părțile și subiecții procesuali principali, cât și avocatul au dreptul să beneficieze de timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării, iar dacă în cursul judecății se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea.

§10. Principiul respectării demnității umane și a vieții private

În art. 11 CPP legiuitorul a consacrat două principii fundamentale, și anume principiul respectării demnității umane și principiul respectării vieții private.

10.1. Respectarea demnității umane

Introducerea acestui principiu s-a impus în urma aderării României la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante^[1], fiind prevăzut în mod distinct și în art. 22 alin. (2) din Constituție, care prevede că „Nimeni nu poate fi supus torturii și niciunui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant”.

Acest principiu a fost expus pentru prima dată în mod expres în legislație penală prin art. 5¹ CPP 1968, introdus prin Legea nr. 32/1990 pentru modificarea și completarea unor dispoziții ale Codului de procedură penală^[2], și în cuprinsul art. 267¹ CP 1969, prin incriminarea infracțiunii de tortură, încurajând respectul universal efectiv al drepturilor omului și al libertăților fundamentale, astfel încât nicio persoană să nu fie supusă torturii, pedepselor sau tratamentelor cu cruzime, inumane ori degradante, chiar în cazul în care se fac vinovate de săvârșirea unor infracțiuni grave^[3]. De altfel, și în cuprinsul Codului penal actual se regăsesc incriminate atât infracțiunea de tortură

^[1] Convenția a fost adoptată la New York în 1984, România aderând la ea prin Legea nr. 19/1990 (M. Of. nr. 112 din 10 octombrie 1990).

^[2] M. Of. nr. 128 din 17 noiembrie 1990.

^[3] GR. THEODORU, *op. cit.*, p. 76.

(art. 282 CP), cât și infracțiunile de cercetare abuzivă (art. 280 CP), supunere la rele tratamente (art. 281 CP), represiune nedreaptă (art. 283 CP).

Principiul analizat presupune dreptul persoanei la integritate psihică și fizică, tortura neputând fi exercitată în nicio împrejurare, nici chiar în cazuri excepționale (stare de război sau de amenințare cu războiul, de instabilitate politică ș.a.), din ordinul superiorului sau al unei autorități publice pentru a o justifica, însă legea prevede că durerea sau suferința rezultate exclusiv din sancțiunile legale inerente acestora nu constituie tortură.

În prezent, principiul respectării demnității umane este consacrat în art. 11 alin. (1) CPP, care prevede că „Orice persoană care se află în curs de urmărire penală sau de judecată trebuie tratată cu respectarea demnității umane”.

În acord cu dispozițiile procesuale penale care consacră în mod expres respectarea demnității umane pe tot parcursul procesului penal se înscriu și dispozițiile art. 101 CPP, prin care se consacră principiul loialității administrării probelor, fiind totodată „oprit a se întrebuița violențe, amenințări ori alte mijloace de constrângere, precum și promisiuni sau îndemnuri în scopul de a se obține probe”. Cu toate acestea, în cazul în care se constată probe obținute prin tortură, precum și existența unor probe derivate din acestea, conform art. 102 CPP, aceste probe vor fi excluse și nu vor putea fi folosite în cadrul procesului penal, iar nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei astfel de probe ori prin care aceasta a fost administrată va determina excluderea probei.

10.2. Respectarea vieții private

În acord cu art. 12 din Declarația Universală a Drepturilor Omului^[1], potrivit căruia nicio persoană nu poate face obiectul unor imixțiuni arbitrare în viața sa particulară, în familia sa, în domiciliul său ori în corespondența sa, nici al unor atingeri ale onoarei sau reputației sale, orice persoană având dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixțiuni sau atingeri, se înscriu și dispozițiile art. 17 din Pactul internațional privitor la drepturile civile și politice^[2], precum și dispozițiile art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale^[3], unde

^[1] Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată la 10 decembrie 1948, prin Rezoluția 217 A, în cadrul celei de-a III-a Sesiuni a Adunării generale a Organizației Națiunilor Unite. Documentul este disponibil online pe site-ul www.ohchr.org.

^[2] Adoptat și deschis spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966. A intrat în vigoare la 23 martie 1976, conform art. 49, pentru toate dispozițiile, cu excepția celor de la art. 41; la 28 martie au intrat în vigoare și dispozițiile art. 41. România a ratificat Pactul la 31 octombrie 1974, prin Decretul nr. 212/1974 (B. Of. nr. 146 din 20 noiembrie 1974). Document disponibil online pe site-ul www.lege5.ro.

^[3] Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale a fost elaborată în cadrul Consiliului Europei și semnată la 4 noiembrie 1950, la Roma. Document disponibil online pe site-ul www.echr.coe.int. Convenția constituie unul dintre instrumentele internaționale cele mai importante și eficiente de protecție a drepturilor omului în lume, pentru două rațiuni principale: locul pe care îl ocupă în cadrul sistemelor de drept naționale ale statelor care au ratificat-o, loc care explică profunda influență pe care o exercită asupra legislației și jurisprudenței acestor state, și faptul că, spre deosebire de alte instrumente internaționale de acest gen, Convenția europeană a drepturilor omului are în cuprinsul său și un mecanism jurisdicțional supranațional ale cărui soluții se impun statelor contractante, astfel fiind garantată efectiv respectarea drepturilor omului proclamate prin Convenție. În acest sens, a se vedea M. UDROIU, O. PREDESCU, *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român. Tratat*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 10.